گزارش خبر
NEWSREPORT

کد خبر: ۵۰۶۵۴۳
چهارشنبه ۹ آبان ۱۴۰۳ ۱۰:۱۵

توان اقتصادی بریکس

آیا «بریکس»؛ شاه‌کلید دور زدن تحریم‌های آمریکا و غرب است؟

(بریکس)سازمانی بین‌المللی با عضویت کشورهای قدرتمند جهان است که مجموع اعضای آن حدود ۴۵ درصد توان اقتصادی دنیا را شکل می‌دهد، در همین راستا جمهوری اسلامی ایران به عنوان عضو دائم جدید این سازمان می‌تواند با بهره‌مندی از فرصت‌های بین‌المللی آن مانند تجارت دوجانبه با ارز بریکس و «دلارزدایی»، نسبت به «خنثی‌سازی تحریم‌های ظالمانه ایالات متحده آمریکا و غرب» اقدامات موثری را پیش گیرد.

به گزارش گروه اقتصاد گزارش خبر، بریکس «BRICS» یک سازمان بین‌المللی با عضویت برزیل، روسیه، هند، چین، آفریقای جنوبی، مصر، اتیوپی، امارات متحده عربی و ایران است. این سازمان که در ابتدا برای برجسته‌سازی فرصت‌های سرمایه‌گذاری شکل گرفت، به شکل یک بلوک ژئوپلتیک تکامل پیدا کرد و از سال ۲۰۰۹ دولت‌های عضو آن سالانه نشست‌های رسمی برگزار می‌کنند و سیاست‌های چندجانبه را با هم هماهنگ می‌کنند. روابط میان اعضای بریکس عمدتاً بر اساس عدم مداخله، برابری و یاری متقابل انجام می‌شود.

بریکس سازمانی با ۴۵ درصد قدرت اقتصادی جهان

گروهی از قدرت‌های اقتصادی نوظهور جهان یعنی برزیل، روسیه، هند، چین و آفریقای جنوبی بریک را تشکیل دادند. در ابتدا نام این گروه بریک نام داشت اما پس از پیوستن آفریقای جنوبی، به بریکس تغییر نام یافت. در ۲۴ اوت ۲۰۲۳ اعلام شد که از ۱ ژانویه ۲۰۲۴، شش کشور آرژانتین، اتیوپی، امارات متحده عربی، ایران، عربستان سعودی و مصر می‌توانند به جمع این گروه اضافه شوند. کشورهای بنیان‌گذار بریکس یعنی برزیل، روسیه، هند و چین نخستین نشست خود را در سال ۲۰۰۹ در یکاترینبورگ برگزار کردند.

آفریقای جنوبی یک‌سال بعد به این سازمان پیوست. مصر، اتیوپی، ایران و امارات متحده عربی نیز در ۱ ژانویه ۲۰۲۴ به این سازمان پیوستند. دولت جدید آرژانتین به رهبری خاویر میلئی با ارسال نامه‌ای به رهبران کشورهای عضو بریکس، از عضویت در این سازمان بین‌المللی انصراف داد. عربستان سعودی طبق برنامه قبلی در ۱ ژانویه ۲۰۲۴ به بریکس نپیوست، اما چند روز بعد اعلام کرد که گزینهٔ پیوستن را همچنان در نظر دارد.

هرچند پنج کشور مؤسس گروه بریکس همگی در ردهٔ کشورهای درحال توسعه یا اقتصادهای در حال ظهور هستند، اما عموماً به‌واسطهٔ اقتصادهایی با رشد پرشتاب و فراگیر و نفوذ تأثیرگذار بر امور جهانی و منطقه‌ای، از دیگر کشورها متمایز می‌شوند. بریکس با فراوانی ۳.۶ میلیارد نفر جمعیت، نمایانگر نیمی از جمعیت جهان است و با مجموع ۲۸ هزار و ۴۰۰ میلیارد دلار تولید ناخالص داخلی حدود ۴۵ درصد قدرت اقتصادی دنیا را در اختیار دارد.

بانک توسعه بریکس

هم‌اکنون ساختار مالی بریکس دارای دو بخش است: «بانک توسعهٔ جدید» (NDB) که آن‌را با عنوان «بانک توسعهٔ بریکس» هم می‌شناسند و «قرارداد اندوختهٔ احتیاطی» (CRA) که هر دو بخش در سال ۲۰۱۴ در قالب معاهده امضاء شده و از ۲۰۱۵ عملیاتی شدند. بانک توسعهٔ جدید یک بانک توسعهٔ چندملیتی است که توسط کشورهای عضو بریکس مدیریت می‌شود. تمرکز اصلی این بانک در بخش وام، تأمین مالی طرح‌های زیربنایی است و در این بخش سالانه تا سقف ۳۴ میلیارد دلار مجوز کلی تأمین مالی دارد.

آفریقای جنوبی نمایندگی آفریقایی این بانک را تحت عنوان «مرکز منطقهٔ آفریقای بانک جدید توسعه» بر عهده دارد. این بانک با سرمایهٔ اولیهٔ ۵۰ میلیارد دلار تأسیس شد که قرار بود در طول زمان تا ۱۰۰ میلیارد دلار افزایش یابد. هر کدام از پنج کشور مؤسس، موظف به تأمین ۱۰ میلیارد دلار برای تأسیس بانک بودند. در سال ۲۰۲۰ این بانک ۵۳ طرح به ارزش تقریبی ۱۵ میلیارد دلار را در دست بررسی داشت.

قرارداد اندوخته احتیاطی

قرارداد اندوختهٔ احتیاطی (Contingent Reserve Arrangement یا CRA)، چارچوبی است که اعضای بریکس برای حفاظت از خود در برابر فشارهای نقدینگی جهانی اتخاذ کرده‌اند. این حفاظت در کنار سایر کارکردها شامل فشارهای ارزی هم می‌شود که از طرف دیگر بخش‌های اقتصاد جهان بر پول ملی کشورهای عضو وارد می‌شود. بر اساس نظر کارشناسان، اقتصادهای نوظهور که دست به آزادسازی سریع اقتصادی زده‌اند، دچار نوسانات فزاینده‌ای شده‌اند که در نهایت محیط اقتصاد کلان آن‌ها را نامطمئن ساخته است. ناظران، این چارچوب احتیاطی را عموماً رقیب صندوق بین‌المللی پول (IMF) می‌دانند و آن را در کنار بانک توسعهٔ جدید بریکس (NDB) به عنوان نماد افزایش همکاری‌های در حال توسعه با یکدیگر در نظر می‌گیرند.

این چارچوب در سال ۲۰۱۵ توسط کشورهای عضو بریکس تأسیس شد. شالودهٔ حقوقی آن در ۱۵ ژوئیه ۲۰۱۴ تحت عنوان معاهدهٔ تشکیل یک قرارداد اندوختهٔ احتیاطی برای بریکس در شهر فورتالزای برزیل به امضای کشورهای عضو رسید. جلسات افتتاحیهٔ شورای حکام و کمیتهٔ دائمی این قرارداد در ۴ سپتامبر ۲۰۱۵ در آنکارا (ترکیه) برگزار شد. این جلسات پس از تصویب تمام کشورهای عضو، شروع به کار کرد که اعلامیهٔ آن‌ها در هفتمین اجلاس بریکس در ژوئیه ۲۰۱۵ منتشر شده بود.

نظام پرداخت بریکس

در نشست سال ۲۰۱۵ بریکس در روسیه، وزرای کشورهای بریکس یک رشته رایزنی برای ایجاد نظام پرداختی که بتواند جایگزین سامانهٔ سوئیفت (جامعهٔ جهانی ارتباطات مالی بین بانکی) شود، آغاز کردند. در همان زمان «سرگئی ریابکوف» معاون وزیر امور خارجه روسیه در مصاحبه‌ای گفت: «وزرای دارایی و مدیران بانک‌های مرکزی کشورهای عضو بریکس در حال مذاکر برای راه‌اندازی نظام‌های پرداخت مستقل و حرکت به سمت تسویه‌حساب با ارزهای ملی خودشان هستند. سوئیفت یا هر چیز دیگری که باشد، به هر حال یک سیستم پرداخت چندجانبه‌ی جهانی که استقلال بیشتری را برای کشورها فراهم کند، تضمینی قطعی برای بریکس خواهد بود.»

همچنین بانک مرکزی روسیه (CBR) رایزنی‌هایی را با کشورهای بریکس برای ایجاد نظام پرداختی که جایگزینی برای نظام سوئیفت باشد، آغاز کرد. مزایای اصلی که مورد توجه هستند، پشتیبان‌گیری و جایگزینی در صورت بروز اختلال در نظام سوئیفت بود.

قائم‌مقام بانک مرکزی روسیه «اولگا اسکوروبوگاتووا» در مصاحبه‌ای اظهار داشت: «تنها موضوعی که ممکن است برای همه ما در بریکس جالب باشد، بررسی و گفت‌وگو در مورد امکان راه‌اندازی سیستمی است که بتواند به عنوان یک پشتیبان برای اعضای بریکس عمل کند.»

چین نیز اقدام به توسعهٔ نظام پرداخت جایگزین سوئیفت برای خود کرده است. این نظام یک سیستم پرداخت بین‌بانکی و بین‌مرزی (CIPS) است که به مؤسسات مالی در سراسر جهان امکان می‌دهد، اطلاعات مربوط به تراکنش‌های مالی را به‌صورت ایمن، استاندارد و قابل‌اعتماد ارسال و دریافت کنند. هند نیز دارای سیستمی به نام نظام پیام‌رسانی ساختاریافته‌ی مالی (SFMS) برای خود است. روسیه دارای سیستم انتقال پیام‌های مالی (SPFS) و برزیل دارای سیستم (Pix) است.

رونمایی از ارز بریکس

قرار بود کشورهای عضو بریکس در اجلاس ۲۰۲۳ در آفریقای جنوبی پیرامون امکان ایجاد یک ارز مشترک یا چیزی مشابه آن بحث کنند. به گفته‌ی «میکاتکیسو کوبایی» کارشناس بریکس، مزایایی چون منصفانه‌تر شدن و آسان‌تر شدن تجارت خارجی و همچنین کاهش عمده در هزینهٔ معاملات می‌توانند از جمله دلایل تشکیل یک اتحادیهٔ ارزی باشند.

«جوزف سالیوان» مشاور ارشد سابق کاخ سفید در مجلهٔ آمریکایی "فارین پالیسی" نوشت: «ارز مشترک بریکس چیز متفاوتی خواهد بود.» چون همگی کشورهای عضو آن از رقبای نظام بین‌المللی هستند که غرب رهبری آن را بر عهده دارد.»

در حال حاضر وزن این کشورها از نظر شاخص تولید ناخالص داخلی، نه‌تنها مجموعاً بر هژمون حاکم یعنی ایالات متحده آمریکا بلکه بر کل کشورهای گروه هفت در کنار هم، برتری دارد. از نظر سالیوان، بریکس امکان دستیابی به سطحی از خودکفایی در تجارت بین‌الملل را دارد که دیگر اتحادیه‌های پولی مثل منطقه یورو آرزوی آن را داشتند. دلیل این موضوع، تنوع جغرافیایی کشورهای عضو است که امکان تولید کالاها و خدمات متنوع‌تری را در اختیار می‌گذارد.

یک هفته قبل از شانزدهمین اجلاس سران گروه بریکس، که کشورهایی چون روسیه، چین، هند، برزیل، آفریقای جنوبی، ایران، عربستان، امارات، مصر و اتیوپی عضو آن هستند، اعضا از پلتفرم «بریکس‌پی» رونمایی کردند که از جمله مزایای آن، می‌توان به دلارزدایی از اقتصاد دنیا، تسهیل تجارت بین کشورهای عضو و کاهش فشار تحریم‌های غرب اشاره کرد.

به این ترتیب، افراد دارنده بریکس‌پی بدون نیاز به ابزارهای تحت سلطه‌ی کشورهای غربی به‌ویژه آمریکا، می‌توانند تراکنش‌های تجاری خود را انجام دهند. همچنین در جریان اجلاس سران بریکس در کازان روسیه، برای نخستین‌بار از اسکناس بریکس رونمایی شد که به‌گفته «ولادیمیر پوتین»، رئیس‌جمهور روسیه، ارز بریکس جانشین دلار در آینده خواهد شد.

خنثی‌سازی تحریم‌های غربی با بریکس

«مسعود پزشکیان» رئیس‌جمهور اسلامی ایران در اجلاس اخیر این سازمان در کازان روسیه، پرداختن به مسائل امنیتی، اقتصادی و اجتماعی را سه پایه‌ی اصلی برگزاری اجلاس بریکس در روسیه برشمرد و اظهار کرد: «در حوزه‌ی اقتصادی تلاش بریکس بر این است که با یکجانبه‌گرایی آمریکا، سلطه‌ی دلار بر اقتصاد جهان و تحریم‌های ظالمانه و ناپسند علیه کشورهای مختلف، مقابله کند.»

وی با بیان این‌که سازمان بریکس در بدو تأسیس تنها ۵ عضو داشت اما امروز علاوه‌بر تعداد بالای کشورهای عضو، بیش‌از ۳۰ کشور داوطلب عضویت در آن هستند و روسای ۶ سازمان بین‌المللی از جمله دبیرکل سازمان ملل هم در آن حضور دارند، خاطرنشان کرد: «یکی از بحث‌های مهم در این اجلاس این بود که با توجه به سلطه‌ی سیاست‌های آمریکا بر صندوق بین‌المللی پول، یک صندوق جداگانه ایجاد شود تا از طریق آن کشورها بتوانند به یکدیگر کمک کنند و تحریم‌های آمریکا را خنثی کنند.»

رئیس‌جمهور کشورمان همچنین به دیدار و گفت‌وگو با رؤسای جمهور کشورهای عضو از جمله چین، روسیه، آفریقای جنوبی و نخست‌وزیر هند در حاشیه این اجلاس اشاره کرد و گفت: «بیانیه پایانی اجلاس بریکس نیز به‌ویژه در تقبیح و محکوم‌کردن جنایت‌گری رژیم غاصب اسرائیل در غزه و لبنان و همچنین تاکید بر توسعه‌ی ارتباطات پولی، اقتصادی، فرهنگی، علمی، کارشناسی و امنیتی کشورهای عضو، مهم و قابل‌توجه بود.»

مسعود پزشکیان با بیان این‌که اجلاس بریکس با سطح بسیار بالای خود، به‌دنبال تثبیت جایگاه و موقعیت جهانی خود در مقابله با یکجانبه‌گرایی با توسعه ارتباطات میان کشورهای عضو است، تصریح کرد: «این اجلاس فرصت بسیار خوبی برای ما ایجاد کرد تا بتوانیم با رؤسای جمهور کشورهای

مختلف دیدار و گفت‌وگوی دوجانبه و سازنده داشته باشیم، در واقع حضور ما در این اجلاس و دیدار با سران ۱۰ کشور جهان معادل ۱۰ سفر خارجی بود.»

وی در ادامه با اشاره به استقبال سران کشورهای عضو بریکس از مواضع جمهوری اسلامی ایران، تصریح کرد: «برخی از سران کشورهای این سازمان از جمله مصر می‌گفتند، سفرای کشورهای اروپایی وقتی پیش ما می‌آیند، تصویری از شما ارائه می‌دهند که با آنچه که ما می‌بینیم بسیار تفاوت دارد. شما باید ارتباطات‌تان با کشورهای منطقه را بیشتر کنید، از طرفی امیر امارات نیز به شدت از سفر به ایران استقبال می‌کرد و معتقد بود که ما باید خودمان مشکلات‌مان را حل کنیم و اجازه ندهیم دیگران در مسائل ما دخالت کنند.»

رئیس‌جمهور اسلامی ایران همچنین به علاقه‌مندی سران کشورهای بریکس برای توسعه‌ی ارتباطات و تعاملات با جمهوری اسلامی ایران اشاره کرد و افزود: «این سفر حقیقتاً فرصتی طلایی برای ما بود تا بتوانیم هم‌گرایی خود با کشورهای عضو این سازمان را بیشتر کنیم. همچنین مقرر شد توافقاتی که با برخی از این کشورها منعقد شده، به سرعت اجرایی و عملیاتی شود. تصور می‌کنم اگر اهداف این سازمان و گفت‌وگوها و توافقاتی که در این اجلاس صورت گرفته را، بتوانیم عملیاتی کنیم، توطئه‌ای که آمریکا و همپیمانانش انجام می‌دهند، به مرور خنثی خواهد شد.»

با توجه به مطالب فوق، «سازمان بین‌المللی بریکس» دارای ظرفیت اقتصادی و سیاسی فراوانی برای جمهوری اسلامی ایران در راستای توسعه‌ی تجارت کشورمان و خنثی کردن تحریم‌های ظالمانه است. حضور کشورهای توانمندی مانند چین در این سازمان می‌تواند ما را در زمینه دیپلماسی اقتصادی ارتقاء دهد و ابزارهای اقتصادی مانند ارز بریکس می‌تواند با دلارزدایی از تجارت جهانی، موجب موازنه‌ی قوا و تثبیت صلح در جامعه جهانی شود؛ همچنین یک‌جانبه‌گرایی ایالات متحده آمریکا و حمایت آن از رژیم صهیونیستی را کاهش دهد./ایسنا